

Társadalom.

Fővárosi gazdálkodás.

Budapest, 1914 február 7.

Nem szívesen feszegetünk olyan dolgokat, amelyek kötekedésnek látszatát kelthetik. De tekintve azt az egész országra áramolható hatást, amelyet a fővárosi igazgatás jó vagy helytelen volta kelthet, nem hagyhatjuk szó nélkül a mai gazdálkodást, amelyet mindenfelé már egyenesen mizeriának mondanak. Mert a vidéki városok is, tehát az országnak értelmiségi és gazdasági szempontból a zöme, a főváros után igazodnak; az itt uralkodó állapotok többé-kevésbé, amint a tapasztalat is bizonyítja, visszahatással vannak az egész vidéki életre. A főváros életének helyes vagy káros jelenségeinek tehát országos fontosságuk van.

Nagy várakozással és örömmel üdvözlöttük a néhány évvel ezelőtt hirdetett és megkezdett programot. Ennek a veleje az volt, hogy a városi közművek kezeléséből eredő nyereség a város polgáraié legyen, tehát ezzel a közterhek csökkentessenek, azaz, hogy a szükséges befektetések költségeire ne kelljen folyton kölcsönt venni; a polgárság jólétét hátráltató élelmezés megkönnyíthessék és olcsóbb legyen; a lakberek miatt a vidékre menekülő polgárság, valamint a házbérek szeretlen drágasága miatt a megélhetéssel is küzködő szegényebb sorsú lakosok a főváros területén ne csak megmaradhassanak, hanem itt jól is érezhessék magukat; a közlekedés javítását és olcsóbbodását lehetővé tegyék, hogy a szegényebb viszonyok közt élő lakosság is az egészségesebb, szabadabb levegőjű részeken telepedhessék meg anélkül, hogy keresetében késedelmet vagy csorbát szenvedjen.

Nagyon szép és okos program volt ez. Ugyannyira, hogy amikor megkezdtek a kislakások építését, még Bécsből is lejöttek a városi hatóság vezetői, hogy tanulmányozhassák, miképen fojtja meg Briareus-Bárczy a lakásinség és a drágaság zsarnokságát.

Akárhány százkaru Briareus jönne azonban a mai rendszer mellett, a város nyakán ülő mindenféle spekuláció és maradiság árja magával rántaná, mint ahogy ezzel az árral uszik tovább az egész adminisztráció.

Hiába tör ki egy-egy hangos feljajdulás a közgyűléseken; személyi affér, közmorgás lesz belőle, de közsegítés és köztisztítás nem.

Mert nézzük csak, hogy állunk azzal a híres programmal a valóságban?

Itt van először az élelmezés ügye.

A kenyérgyár nagy hűhóval csinált akciója már is erkölcsi csődöt mondott. Amikor a városi kenyér megjelent a piacon, rögtön érezte hatását, hogy a kenyér árát nem csak hogy nem emelték, hanem le is szállították a pékek. Ma azonban az olcsóbb liszt ellenére ismét fölemelték az árát. Tehetik azért, mert

ugyanazt cselekedte merőben fiskális, tehát antiszociális érdekekkel maga a főváros is. Tehetik, mert a fővárosi kenyér elvesztette kedveltségét, minthogy fokozatosan rosszabb lett. Ezt minden háziasszony, de minden fogyasztó is tudja és bizonyíthatja. E szerint a kenyérdrágaság itt van a nyakunkon; a legjobb buza-termő Magyarország fővárosában nem kap az ember jó kenyeret; akinek van alkalmára, hogy otthon dagaszt-hat jó kenyeret, az visszakapja a péktől égetten, agyon-sütve, kiszikkasztva; mert éppen azt akarják, hogy elmenjen a kedve a kenyérsütéstől annak, aki ezt az ósdi falusi szokást követni akarja ebben a modern városban.

A városi husarulás is csak éppen konkurrenciát csinál az árusítóbódék közelében levő henteseknek; de igazi eredményéről nem beszélhetünk. Ugy látszik, főleg főképen arra való, hogy legyen foglalkozásuk egyes protegált árusítóknak. Az meg éppen képtelenség, hogy luxuscikket áruljanak ezekben a bódékban. A fácánnak és fogolynak nincs köze a népélelmezéshez. Hogy pedig egyes vadászterületek tulajdonosainak tegyenek szíveséget a tömeges vásárlással és a jobb módúak takaríthassanak meg husz-harminc fillért, amikor a szegény ember kénytelen a lóhussal beérni, ez csakugyan nem városi és nem szociális politika.

De térjünk át a lakáspolitikára.

Vajon mi lett abból a nagy reklámdobbal dicsőített programból?

A kislakások ügye megrekedt. Nincs rá pénz, mert a nagy kölcsönösszegek elusztak a luxusos építkezésekre. Érdekes, hogy ezeket az örökös tulkiadásokkal járó fényűző építkezéseket miképen tudják megokolni azok a befolyásos városi emberek, akik a polgármesternek és a tanácsnak diktálnak, a közgyűlés fölött, ha direkt nem, hát összeköttetésekkel uralkodnak, s emellett megcsinálják a maguk jó üzletét. Művészi szempontokat hangoztatnak a nagy tömeg divatos bolondítására ott, ahol a rikitó izléstelenség és művésziatlenség garázdálkodik a drága kölcsönpénzzel. Amien a külföldi szemlélők legelőször csöndes iróniával megbotránkoztak, az ugynevezett Népház cicomás (művészi jelzővel nem sérthetjük meg a művészetet) túlterhelése, egyes iskolák teljesen fölösleges, pazarló építése volt. A vas-utcai kereskedelmi iskola, a Mária Teréz-téri iskola, a lövőház-utcai és városmajor-utcai iskolák pazar, de az épületek céljával ellenkező külsőségei, ott ahol az egyszerűség nem csak stilszerű, hanem egyenesen szükséges is lenne, példái ennek a könnyelmű gazdálkodásnak. És az is kérdés, vajon pedagógiai szempontból mennyire lehet káros az ilyen pazarlás arra a sok gyermekre, akiket benn az iskolában az egyszerűségre, takarékoságra oktatnak. A Sárosfürdő milliőit már annyira elcsépelelték, hogy föl sem említjük. De ennél még visszatetszőbb az, hogy amikor a kisajátított Tabánban egyre bontogatják a házakat s kiszorítják a szegénysorsú lakókat; az ezek számára

ígért kislakások még mindig nem épülnek. Ez hát a mai lakásinség közepette a helyes lakáspolitiká?

De nem annyira a városnak kellene gondoskodni olcsó lakások építéséről, mint inkább megkönnyíteni az egyes lakosoknak, hogy sikanériák nélkül jutányos családi házakhoz juthasson. Erről azonban szomorú példákat hozhatnánk föl, hogy miképen nehezítik meg a családi házak építését telekfelosztási és utépítési vexációkkal és költségerőszerződésekkel; mert az uralgó háziuraknak és telekspekulánsoknak, valamint a befolyásos kartellistáknak az áll érdekükben, hogy olcsón és önállóan itt senki se juthasson lakáshoz; a családi ház építője pedig megbánja alaposan azt a könnyelmű idealizmusát, amellyel magának egy kis otthont akart teremteni. Keserves árát kell megadnia a főváros jóvoltából. Így fest nálunk a nagy kérkedéssel földicsért lakáspolitiká.

A közlekedés hiányosságának, intézése patriarkális hanyagságának tudata csak most jelentkezik igazán a közönségben, amikor a Lánchidat elzárták s a két part közlekedésének legforgalmasabb tengelye megakadt.

A lánchid elzárását már évekkkel ezelőtt, sőt mondhatni, már tíz évvel ezelőtt jelentették; a múlt esztendőben programmba vették s a pénzügyminiszterium ki s tüzte időpontját az idei februárra. Mint hogyha ez csak üres fenyegetés lenne, a városházán semmiféle komoly intézkedést sem tettek a forgalom zavartalanításának biztosítására. Egy esztendő nem volt elég arra, hogy az egyszerű koncessziót az Erzsébethid villamos-üzemével összekötésére megadják; nem volt elég hatalmas arra, hogy kimondja, melyik társulat legyen az, amely megcsinálja, amikor a hidon már rég ott rozsdásodnak a lerakott sinek: hanem szatócs alkudozással addig vitte a dolgot, hogy ma sincs meg az összekötés, amellyel a kénytelen kerülőnek térben és időben a felét megnyerhette volna a közönség. Az autobuszközlekedést, amely minden nagyvárosban megvan s évek óta működik, éppen ilyen huzavonával odázták el, sem magánvállalkozónak nem adták, sem a város nem csinálta meg. S most, hogy a közgyűlés elfogadta azt, hogy sürgősen tíz kocsit fognak beállítani: vajjon meglesz-e ez is és mikor? Mert a határozat és a végrehajtás közt hosszabb az út a szibériai vasutnál.

Ha a közigazgatásnak ezt a riasztó példáját látjuk, vajjon van-e okunk csodálkozni, hogy olyan rossz hírünket keltik kifelé, de még rosszabb hírünket keltik azok a honfitársak, akik az ilyen mizeriák elől megszöknek az országból.

De a fővárosi viszonyok ilyen ziláltságáért nem menthetjük föl teljesen a kormányt sem a felelősség alól. Mert igaz, hogy a pénzügyminiszter figyelmeztette a várost; ámde ha látja, hogy a város nem cselekszik vagy nem tud cselekedni, volt hatalmában a kormánynak, hogy rászorítsa, vagy önmaga intézkedjék a közönség érdekében. Hiszen csak egy jelentéktelen dolgot hozunk föl például, amikor a belügyminiszter az illem-

helyek koncepcióját hatalmi szóval intézte el közegészségügyi érdekből.

Egy millió embernek a mindennapi gazdasági érdeke talán van olyan fontos, mint bármily más kisebbrendű belső politikai ügy. Megkivánhatnók tehát a kormánytól, hogy ennek a millió embernek a társadalmi és üzleti érdekével is nagyobb mértékben foglalkozzék s itt is teremtsen rendet, amely rendcsinálását bizonyára nagyobb köszönettel és megnyugvással fogadná a közönség. És nem csak a fővárosi közönség, hanem az a nagyszámu vidéki ember is, akinek ügyes-bajos dolgaiban szintén sok fölösleges pénzt kell itt hagynia.

Örs.